

НЯГТЛАХ ГЭРЭЭТ АЖЛЫН ОНЦЛОГ

Н.Дамдиндорж*, Э.Ундармаа**

Хураангуй: Нягтлах гэрээт ажил нь аудитын холбогдох үйлчилгээний нэг төрөл бөгөөд аудит болон баталгаажуулах гэрээт ажлаас өөрийн онцлог шинжийг агуулсан, мөрдөх тусдаа стандарттай, хэрэгжүүлэх горим болон тайлангийн бүтэц, дүгнэлийн агуулга зэрэг нь өөр байдаг. Тиймээс бид нягтлах гэрээт ажлын үндсэн төрөл, мөн чанарыг тодорхойлж, уг гэрээт ажлыг баталгаажуулах гэрээт ажил болон санхүүгийн тайлангийн аудитаас ямар онцлог шинж чанартай болохыг тодорхойлох зорилгоор энэ онолын судалгааны ажлыг гүйцэтгэлээ. Урьдчилсан байдлаар харахад нягтлах гэрээт ажил нь үйлчлүүлэгчид өгч байгаа баталгааны түвшин, дүгнэлт илэрхийлэх хэлбэр зэрэг нь харьцуулж байгаа гэрээт ажлуудаас ялгаатай байж болох бөгөөд харин гэрээт ажлыг гүйцэтгэхэд ашигладаг аудитын горим, гэрээт ажилтай холбоотой эсрдлийг хэрхэн шийдвэрлэдэг нь сонирхолтой байна.

Түлхүүр үгс: нягтлах гэрээт ажил, аудит, баталгаажуулах гэрээт ажил, баталгаа, дүгнэлт

CHARACTERISTICS OF REVIEW ENGAGEMENTS

Abstract: Review engagements is a type of related audit services, and it has its own characteristics, has separate standards to be followed, implementation procedure, report structure, and content of conclusions are different from audit and assurance engagements. Therefore, we define the main types and nature of review engagements to be reviewed, this theoretical research work was carried out in order to determine the characteristics between the review engagements and the financial statements audit, assurance engagements. At a glance, review engagements may differ from comparable engagements in terms of the level of assurance provided to the client and the form of opinion expressed.

Key words: review engagement, audit, assurance engagement, assurance, opinion

---

* МУИС, Бизнесийн сургууль, (E-mail): damdindorj1230@gmail.com

** МУИС, Бизнесийн сургууль, (E-mail): undraa2010@gamil.com

Нэг. Нягтлах гэрээт ажлын талаарх ойлголт

Аудит бол баталгаажуулах гэрээт ажлын нэг төрөл бөгөөд санхүүгийн тайлан нь материаллаг буруу илэрхийлэлгүй талаар өөрийн дүгнэлтийг хангалттай хэмжээний зохистой нотолгоонд үндэслэн гаргадаг. Мөн аудит нь аудитлагдсан санхүүгийн тайлангийн мэдээлэл хэрэглэгчид өндөр түвшний буюу ул үндэслэлтэй баталгааг өгдөг бол аудитын холбогдох үйлчилгээ нь аудиттай адил өндөр түвшний баталгааг өгдөггүй. Аудитын холбогдох үйлчилгээний харилцаанд үйлчлүүлэгч байгууллагын удирдлага өндөр үүрэг хариуцлага хүлээдэг бөгөөд үүнд тохиромжтой санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлалаар бүртгэл хөтөлж, тайлагнах, санхүүгийн тайлан нь үнэн зөв толилуулж, тодруулагдсан байх, дотоод хяналтыг үр ашигтай зохион байгуулж, хэрэгжүүлэх, залилангаас урьдчилан сэргийлж, түүнийг илрүүлэх, үйлчлүүлэгч байгууллагын үйл ажиллагаа нь хууль, журамд нийцэж байгаа эсэх, бүртгэлийн болон анхан шатны баримтын үнэн зөв, иж бүрэн байдлыг хангах зэрэг олон үүрэг хүлээдэг. Аудитын холбогдох үйлчилгээнд дараах зүйлс багтана. Үүнд:

- Нягтлах гэрээт ажил — Санхүүгийн мэдээлэл нь материаллаг буруу илэрхийлэлгүй болох талаар хязгаарлагдмал баталгааны түвшинг өгдөг бөгөөд нягтлах гэрээт ажлыг гүйцэтгэхдээ аудиттай адил санхүүгийн тайлан нь бүхэлдээ материаллаг буруу илэрхийлэлгүй гэсэн ул үндэслэлтэй нотолгоо цуглуулах аудитын горимуудыг хэрэгжүүлдэггүй. Нягтлах гэрээт ажилд ихэвчлэх асуулга болон шинжилгээний горимыг гүйцэтгэх ба аудитын гэрээт ажилд хамаардаг хяналтын тест, нарийвчилсан тестүүдийг ашигладаггүй.
- Тохиролцсон горимоор гүйцэтгэх гэрээт ажил — Санхүүгийн мэдээлэл эсвэл үйл ажиллагааны хэрэгжилтийн талаар бодиттой дүгнэлт гаргахын тулд аудитор болон үйлчлүүлэгч хооронд тохирсон горимыг хэрэгжүүлэхийг хэлнэ. Аудитор энэ гэрээт ажилд ямар нэг дүгнэлт болон баталгаа өгдөггүй бөгөөд зөвхөн үр дүн, хэрэгжүүлсэн горимыг тайлагнадаг. Аудиторын тайланд үйлчлүүлэгч өөрөө дүгнэлт өгч, тайлантай холбоотой хариуцлагыг хариуцдаг. Энэ төрлийн гэрээт ажлын тайлан нь ихэвчлэн дотоод мэдээлэл хэрэглэгчид зориулагдсан байдаг ба жишээлбэл дотоод хяналтын системийг үнэлэх гэрээт ажил ордог.
- Эмхэтгэх гэрээт ажил — Аудитор үйлчлүүлэгчийн санхүүгийн тайлан эсвэл бусад мэдээллийг бэлтгэх үүрэг хүлээх ба аудитын мэдлэг туршлагаас илүүтэй нягтлан бодох бүртгэлийн мэдлэг туршлагаа ашиглан уг гэрээт ажлыг гүйцэтгэдэг. Энэ ажилд аудиторос ихэвчлэн дүгнэлт болон баталгаа өгөхийг шаардахгүй бөгөөд зарим үед тайлан

бичихийг мөн шаардахгүй байж болдог. Жишээлбэл татварын бүртгэл, тооцоолол хийх гэрээт ажил байна.

Юуны өмнө эдгээр гэрээт ажлуудыг ойлгож, ялгахын тулд гэрээт ажил тус бүрд дурдагдаж байгаа баталгааны түвшингийн төрөл, онцлогыг судлах шаардлага үүсдэг. Баталгаажуулах Гэрээт Ажлын Олон Улсын Стандарт 3000 буюу АОУС 3000-д аудитор гүйцэтгэсэн гэрээт ажилдаа хэрэгжүүлсэн горим, олж авсан нотологоо зэргээс хамааран эрсдэлийг хэрхэн бууруулж чадсанаас шалтгаалан дараах 2 төрлийн баталгааны түвшин байдаг.

1. Ул үндэслэлтэй баталгаа — Баталгаажуулах гэрээт ажлын эрсдэлийг хүлээн зөвшөөрөгдөхүйц хамгийн бага түвшин хүртэл бууруулж, аудиторын дүгнэлтийн үндэслэл болж чадахуйц хангалттай хэмжээний зохистой нотолгоог бий болгох аудитын горимуудыг хэрэгжүүлснээр энэ төрлийн баталгааг үйлчлүүлэгчид өгдөг бөгөөд өөрөөр хэлбэл аудитын үйлчилгээнээс гаргадаг баталгаа юм.
2. Хязгаарлагдмал баталгаа — Баталгаажуулах гэрээт ажлын эрсдэлийг хүлээн зөвшөөрөгдөхүйц түвшин хүртэл бууруулж, гэрээт ажлын дүгнэлтийн үндэслэл болох хангалттай хэмжээний зохистой нотолгоог бий болгох аудитын хязгаарлагдмал горимуудыг хэрэгжүүлснээр энэ төрлийн баталгааг үйлчлүүлэгчид өгдөг. Уг гэрээт ажлын төрөлд нягтлах гэрээт ажил ордог.

Нягтлах гэрээт ажил нь санхүүгийн мэдээлэл болон бусад мэдээллэлд аудит хийхгүйгээр шалгах үйл ажиллагаа бөгөөд баталгааны түвшин нь аудиттай харьцуулахад хязгаарлагдмал байдаг. Нягтлах гэрээт ажлын хамгийн түгээмэл хэлбэрүүд нь due diligence буюу зохих шалгалтын гэрээт ажил, санхүүгийн түүхэн мэдээллийг нягтлах гэрээт ажил, завсрын санхүүгийн мэдээллийг нягтлах гэрээт ажил зэрэг багтана.

АОУС 2400-д аудитор санхүүгийн тайлан нь материаллаг буруу илэрхийлэлгүй, нягтлан бодох бүртгэлийн зохих шалгууртай нийцэж байгаа эсэхэд итгэж, шинжилгээний горим болон асуулгын горимыг хэрэгжүүлснээр үйлчлүүлэгчид хязгаарлагдмал баталгаа өгөх гэрээт ажлыг санхүүгийн түүхэн мэдээллийг нягтлах гэрээт ажил гэнэ. Энэ гэрээт ажил нь аудиттай харьцуулахад бага нотолгоо шаарддагийн учир нь баталгааны түвшин доогуур байдаг бөгөөд гэрээт ажлыг гүйцэтгэх багийн гишүүд цөөн тооны байж болох ч илүү их туршлагатай гишүүдээр багаа бүрдүүлэх нь зохимжтой юм. Нягтлах гэрээт ажлыг гүйцэтгэхдээ аудитор дараах зүйлсийг гэрээт ажлын захидалд тусгасан байна.

- Холбогдох ёс зүйн дүрмийг дагаж мөрдөх /Мэргэшсэн нягтлан

бодогчийн ёс зүйн дүрэм/.

- Шалгаж байгаа зүйлд материаллаг буруу илэрхийлэл байж магадгүй гэсэн мэргэжлийн үл итгэх үзлээр гэрээт ажлыг төлөвлөж, гүйцэтгэх.
- Шинжилгээний горим, асуулгын горимоор хангалттай бөгөөд зохистой нотолгоо олж авах.
- Мэргэжлийн үнэлэмжийг ашиглах зэрэг болно.

Санхүүгийн түүхэн мэдээллийг нягтлахдаа аудитор эхлээд санхүүгийн тайлан дахь материалагын түвшинг тодорхойлох, компанийн бизнесийн орчин болон тухайн салбарын талаар шаардлагатай мэдээллийг олж авах, санхүүгийн тайлан бэлтгэхэд ашигладаг нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, арга аргачлалыг судлах, санхүүгийн тайланд нөлөөлөх засаглах удирдлагын шийдвэртэй танилцах, бүртгэлийн мэдээллийн иж бүрэн байдлыг тодорхойлох зэрэг үйл ажиллагааг хийнэ. Энэ нягтлах гэрээт ажилд шинжилгээний горимыг хэрэглэх бөгөөд өмнөх жилүүдийн санхүүгийн тайланг хооронд нь харьцуулах, өмнөх жилүүдийн санхүүгийн тайланг жил бүрийн төсөөлсөн үр дүнтэй харьцуулах, санхүүгийн тайлангийн үзүүлэлтүүдийг зохих хандлагын дагуу байгаа эсэхийг судлах зэрэг байдаг. Мөн түүнчлэн уг гэрээт ажилд дараах горимуудыг хэрэгжүүлж болдог. Үүнд:

- Үйлчлүүлэгчийн аудитортай ярилцах
- Удирдлагын танилцуулгын захидал авах
- Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого тохиромжтой эсэхийг судлах
- Ажилчдаас асуулга авах
- Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ болон хамаарлыг тодорхойлох
- Тасралтай байх зарчмыг үнэлсэн удирдлагын үнэлгээг шалгах
- Хэрэв зарга маргаан, залилан байгаа бол тэдгээрийн санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг судалж тайлагнах эсэхийг удирдлагатай зөвлөлдөх зэрэг байж болно.

Хэрэв аудитор санхүүгийн тайланд материаллаг буруу илэрхийлэл оршин байгаа гэж үзсэн бол нягтлах гэрээт ажлын цар хүрээг өргөтгөх зүйтэй юм. Уг ажлыг гүйцэтгэж дуусаад гэрээт ажлын тайланг бэлтгэдэг бөгөөд тайлан нь шалгасан бүх асуудлын хүрээнд үнэ зөв илэрхийлэгдсэн эсвэл шалгасан зарим асуудал үнэн зөв илэрхийлэгдээгүй гэсэн тайлангийн хэлбэрүүд байна.

Хүснэгт 1. Санхүүгийн түүхэн мэдээллийг нягтлах гэрээт
ажлын тайлангийн бүтэц

Нягтлах гэрээт ажлын тайлан /өөрчлөлтгүй саналтай/ Хаяг	Нягтлах гэрээт ажлын тайлан /өөрчлөлттэй саналтай/ Хаяг
Санхүүгийн тайлан	Санхүүгийн тайлан
Удирдлагын үүрэг хариуцлага	Удирдлагын үүрэг хариуцлага
Аудиторын үүрэг хариуцлага	Аудиторын үүрэг хариуцлага
Санал	Саналын үндэслэл Өөрчлөлттэй санал
Бусад хууль, зохицуулалтын шаардлага	Бусад хууль, зохицуулалтын шаардлага
Аудиторын гарын үсэг	Аудиторын гарын үсэг
Тайлангийн огноо	Тайлангийн огноо
Аудиторын хаяг	Аудиторын хаяг

Эх сурвалж: АОУС 2400

АОУС 2410 нь завсрын санхүүгийн мэдээллийг нягтлах гэрээт ажлыг гүйцэтгэхдээ аудитор дагаж мөрдөх стандарт бөгөөд завсрын хугацааны мэдээлэл гэдэг нь жилийн эцсийн санхүүгийн тайлангаас бусад хугацаагаар тасалбар болгон бэлтгэсэн санхүүгийн мэдээллийг хэлнэ. Жишээлбэл манай улсын Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 4.1.1 -д заасан аж ахуйн нэгж байгууллага хагас жилээр санхүүгийн тайлан гаргах үүрэг хүлээсэн байдаг бөгөөд энэхүү санхүүгийн мэдээллийг завсрын санхүүгийн мэдээлэл гэж үзэж болно. Уг гэрээт ажлыг гүйцэтгэж байгаа аудитор болон аудитын компани нь жилийн эцсийн санхүүгийн тайланд аудит хийж байгаатай адил дараах зүйлсийг гүйцэтгэвэл зохино.

- Аудиттай адил ёс зүйн шаардлагуудыг дагаж мөрдөх
- Тохиромжтой чанарын хяналтын горимыг хэрэгжүүлэх
- Мэргэжлийн үл итгэх үзлээр нягтлах ажлыг төлөвлөх, гүйцэтгэх
- Гэрээт ажлын нөхцөлүүдийг гэрээт ажлын захидалд тохиролцох
- Гэрээт ажлыг стандартын дагуу хийснийг батлах нотолгоо цуглуулах
- Гэрээт ажлын дүгнэлтийг дэмжих хангалттай баримтжуулалт хийх зэрэг багтана.

Өмнө дурьдсанчлан нягтлах гэрээт ажлын хувьд үйлчлүүлэгч байгууллагын удирдлага олон зүйлсийн хувьд хариуцлага хүлээдэг, аудитын хязгаарлагдмал горимуудыг шалгалтын явцад хэрэгжүүлдэг зэргээс шалтгаалан аудитор мэдээлэл хэрэглэгчид хязгаарлагдмал баталгааны түвшинг өгдөг. Завсрын санхүүгийн мэдээллийг нягтлах гэрээт ажлыг гүйцэтгэхдээ аудитор дараах

горимуудыг хэрэгжүүлж болно.

- Санхүүгийн тайлан дахь буруу илэрхийллийн эрсдлийн үнэлэх, нягтлах гэрээт ажилд тохиромжтой аудитын горимыг сонгохын тулд байгууллагын үйл ажиллагаа, бизнесийн орчин, дотоод хяналтын талаар ойлголттой болох.
- Нягтлах гэрээт ажлыг дүгнэхэд шаардлагатай нотолгоо бий болгох шинжилгээний горим болон асуулгын горимыг гүйцэтгэх.
- Хэрэв шалгалтын явцад аудиторын анхаарлыг татсан зүйл байгаа бол аудитор шинжилгээний болон асуулгын горимоос бусад горимуудыг хэрэгжүүлэх.
- Аудитор үйлчлүүлэгч байгууллагын удирдлагаас балансын дараах үйл явдал болон тасралтгүй байх зарчим хэрэгжиж байгааг үнэлсэн үнэлгээ байгаа эсэхийг тодруулах.
- Аудитор дотоод хяналт үр ашигтай эсэх, санхүүгийн мэдээлэл нь зохих нягтлан бодох бүртгэлийн үзэл баримтлалын дагуу толилуулагдаж, тодруулагдсан эсэх, залруулагдаагүй буруу илэрхийлэл нь материаллаг бус эсэх, бүх тодруулах шаардлагатай зүйлс зохистой байдлаар тодруулагдсан эсэх талаар удирдлагын танилцуулгын захидал авах зэрэг болно.

Хүснэгт 2. Завсрын санхүүгийн мэдээллийг нягтлах гэрээт ажлын тайлангийн бүтэц

Нягтлах гэрээт ажлын тайлан /өөрчлөлтгүй саналтай/ Хаяг	Нягтлах гэрээт ажлын тайлан /өөрчлөлттэй саналтай/ Хаяг
Танилцуулга	Танилцуулга
Удирдлагын үүрэг хариуцлага	Удирдлагын үүрэг хариуцлага
Аудиторын үүрэг хариуцлага	Аудиторын үүрэг хариуцлага
	Саналын үндэслэл
Санал	Өөрчлөлттэй санал
Аудиторын гарын үсэг	Аудиторын гарын үсэг
Тайлангийн огноо	Тайлангийн огноо
Аудиторын хаяг	Аудиторын хаяг

Эх сурвалж: АОУС 2410

Хоёр. Баталгаажуулах гэрээт ажлын тухай ойлголт, онцлог

Баталгаажуулах гэрээт ажил гэдэг нь аудитор тухайн шалгагдаж байгаа

асуудал нь тохиромжтой шалгуурт нийцэж байгаа эсэхийг үнэлэж эсвэл хэмжиж, өөрийн санал дүгнэлтээ ул үндэслэлтэй эсвэл хязгаарлагдмал түвшний баталгаагаар зорилтот хэрэглэгчидэд гаргахыг хэлдэг. Шалгагдаж буй асуудлын иж бүрэн, үнэн зөв зэрэг найдвартай байдлыг үйлчлүүлэгчийн удирдлага хариуцдаг. Аудитор гэрээт ажлын тайланд өөрийн гүйцэтгэсэн хэмжилт эсвэл үнэлгээний үр дүнг санал болон саналын үндэслэлтэй хамт тусгах бөгөөд уг санал дүгнэлт нь тухайн асуудлын талаарх ул үндэслэлтэй эсвэл хязгаарлагдмал баталгаагаар хангагдсан байдаг. Баталгаажуулах гэрээт ажлыг гүйцэтгэх дараалал нь аудитор юуны түрүүнд шалгах асуудлыг тодорхойлж, үнэлгээний тохиромжтой шалгуур (жишээлбэл хууль эсвэл нягтлан бодох бүртгэлийн стандарт) -ыг сонгож, хангалттай хэмжээний зохистой нотолгоо цуглуулаж, уг нотолгоонд үндэслэн өөрийн саналыг тусгасан тайлан бичих гэсэн дараалалтай байдаг. Зарим гэрээт ажлын хувьд эдгээр алхамуудаас гүйцэтгэхэд хамгийн төвөгтэй нь үнэлгээний тохиромжтой шалгуурыг тодорхойлох байж болох юм. Баталгаажуулах гэрээт ажлыг дотор нь хоёр ангилж болно.

1. Баталгаажуулалт - Аудитороос бусад этгээд шалгагдаж байгаа асуудлыг тухайн шалгууртай нийцэж байгаа эсэхийг үнэлэх эсвэл хэмжихийг хэлнэ.
2. Шууд гэрээт ажил - Аудитор шалгагдаж байгаа асуудлыг тухайн шалгууртай нийцэж байгаа эсэхийг үнэлэх эсвэл хэмжихийг хэлнэ.

Үйлчлүүлэгчийн удирдлагын гаргасан батламж мэдэгдэл нь үнэн зөв илэрхийлэгдээгүй, баталгаажуулж байгаа асуудал нь материаллагаар буруу илэрхийлэгдсэн, баталгаажуулах асуудлын шалгуур нь тохиромжтой бус тохиолдолд аудитор хязгаарлалттай эсвэл сөрөг санал дүгнэлт илэрхийлэх бол баталгаажуулах ажлын цар хүрээг хязгаарлах, баталгаажуулж байгаа асуудал нь зохистой бус үед аудитор хязгаарлалттай санал дүгнэлт эсвэл санал дүгнэлт илэрхийлэхээс татгалзах нь тохиромжтой юм. Дээрх нөхцөлүүдэд тохиромжтой санал дүгнэлтийг өгөхдөө аудитор баталгаажуулах гэрээт ажлын хувьд тооцоолсон материаллагын түвшинг харгалзан үздэг.

Практикт маш олон төрлийн баталгаажуулах гэрээт ажил байдаг бөгөөд үйлчлүүлэгчийн хэрэгцээ шаардлагаас үүдэн цаашид ч нэмэгдэх боломжтой. Аудитын компаниас нийтлэг үзүүлдэг баталгаажуулах гэрээт ажлын төрлүүдэд дараах гэрээт ажлууд хамаарч болно.

- Эрсдлийн үнэлгээ
- Мөнгөний үнэ цэнийн хэмжилт
- Бизнесийн гүйцэтгэлийн хэмжилт
- Системийн найдвартай байдлын үнэлгээ

- Мэдээллийн технологийн асуудал /Цахим худалдаан, технологид суурилсан бизнес/

Ихэнх компани бизнесийн эрсдэлээ өөрөө илэрүүлэх, удирдах үйл ажиллагааг тасралтгүй хэрэгжүүлдэг ба эрсдлийг стратегийн, үйл ажиллагааны, мэдээллийн эрсдэл гэж ангилдаг. Компани эрсдлийг тодорхойлж шинжлэн, эрсдлийн тохиолдох магадлал болон өөрийн бизнесд нөлөөлөх боломжит нөлөөллийг судалдаг бөгөөд эдгээр хүчин зүйлсийг харгалзан компанийн удирдлага эрсдлийг удирдах боломжит стратегийг боловсруулна. Хэрэв эрсдэл тохиолдох магадал болон нөлөөлөл нь бага бол эрсдлийг хүлээн зөвшөөрдөг, эрсдлээс үүсэх үр дагавар буюу нөлөөлөл их бол эрсдлийг шилжүүлдэг (даатгуулах эсвэл дотоод хяналыг илүү үр ашигтай зохион байгуулах), эрсдэл тохиолдох магадлал болон нөлөөлөл их бол уг эрсдлээс зайлхийх гэх мэт арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

Мөнгөний үнэ цэнэ хэмжилт гэдэг нь зорилгодоо хүрэхийн тулд нөөцийг хамгийн зөв аргаар зарцуулахыг хэлэх бөгөөд ихэвчлэн компани дотоодоо буюу дотоод аудитын ажилтнаар гүйцэтгүүлдэг. Зарим үед аудитор энэ гэрээт ажлыг гүйцэтгэхээр үйлчлүүлэгчтэй гэрээлэх ба уг гэрээт ажлыг гүйцэтгэхдээ 3E буюу дараах агуулга бүхий, үйл ажиллагааг тодорхойлж, харгалзах хэмжилтийг гүйцэтгэж, өөрийн санал дүгнэлтээ илэрхийлдэг.

Хүснэгт 3. 3E -ийн загвар

3 Es	Агуулга	Хэмжилт
Economy буюу хэмнэлт	Хамгийн бага өртгөөр хийх	Зарцуулсан мөнгийг бэлтгэсэн орцтой харьцуулах
Efficiency буюу үр ашиг	Боломжит хамгийн их хэмжээгээр хийх	Хэрэглэсэн орцыг үйлдвэрлэсэн гарцтай харьцуулах
Effectiveness буюу үр дүн	Хийхийг зорьсон зүйлээ хийх	Үйлдвэрлэсэн гарцыг зорилготой харьцуулах

Эх сурвалж: Судалгааны үр дүн

Орчин үед компаниуд өөрийн бизнесийн онцлогоос хамааран гүйцэтгэлийг хэмждэг олон шалгуур үзүүлэлт байхыг үгүйсгэхгүй бөгөөд аудиторын хийсэн компанийн гүйцэтгэлийг хэмжсэн ажлын тайлангаас компанийн удирдлага тухайн бизнесийн үйл ажиллагаа нь зорилтоо хүрсэн эсэхийг мэдэж болдог. Гүйцэтгэлийг хэмждэг жишиг үзүүлэлтэнд тухайн жилийн гүйцэтгэл зорилтод түвшин эсвэл төсөвлөсөн түвшинд хүрсэн эсэх, энэ жилийн үр дүнг өмнөх жилийн үр дүнтэй харьцуулах эсвэл өрсөлдөгчийн хүрсэн үр дүнтэй харьцуулах, энэ жилийн борлуулалтыг зорилтод борлуулалтын хэмжээтэй харьцуулах, энэ жилийн ашгийг зорилтод ашгийн хэмжээтэй харьцуулах, өртөг зардлын

болон төсөвлөлтийн зөрүүг шинжлэх, бүтээгдэхүүний чанарын өөрчлөлт, хэрэглэгчийн сэтгэл ханамжийн өөрчлөлт, ажилчдын бүтээмжийн өөрчлөлт гэх мэт үзүүлэлтүүд багтана.

Компанийн удирдлага болон хувь нийлүүлэгчид аудиторoor тухайн байгууллагын түвшинд хэрэглэж байгаа мэдээллийн системийн үр ашиг, найдвартай ашиглалтын талаар баталгаа гаргуулахаар гэрээт ажлыг гүйцэтгүүлж болно. Тиймээс аудитор энэ гэрээт ажлыг технологид суурилсан аудитын арга аргачлалаар гүйцэтгэх ба жишээлбэл аудитын програм хангамж эсвэл туршилтийн өгөгдөл зэрэг юм.

Хүснэгт 4. Баталгаажуулах гэрээт ажлын тайлангийн бүтэц

Баталгаажуулах гэрээт ажлын тайлан
Хаяг
Баталгааны түвшингийн тодорхойлолт
Гэрээт ажлын шалгах асуудлын тодорхойлолт
Тохиромжтой шалгуур
Гэрээт ажлын уламжлалт хязгаарлалтууд
Тайлангийн хэрэглэгч болон хэрэглээний хязгаарлалт
Удирдлагын үүрэг хариуцлага
Аудиторын үүрэг хариуцлага
АОУС болон холбогдох ёс зүйн дүрмийг даган мөрдсөнөө дурьдах
Гүйцэтгэсэн ажлын хураангуй
Аудиторын санал
Аудиторын гарын үсэг
Тайлангийн огноо
Аудиторын хаяг

Эх сурвалж: Баталгаажуулах гэрээт ажлын ОУС

Дүгнэлт.

Санхүүгийн мэдээлэл нь материаллаг буруу илэрхийлэлгүй болох талаар хязгаарлагдмал баталгааны түвшинг өгдөг бөгөөд нягтлах гэрээт ажлыг гүйцэтгэхдээ аудиттай адил санхүүгийн тайлан нь бүхэлдээ материаллаг буруу илэрхийлэлгүй гэсэн ул үндэслэлтэй нотолгоо цуглуулах аудитын горимуудыг хэрэгжүүлдэггүй. Нягтлах гэрээт ажил нь аудит болон баталгаажуулах гэрээт ажлаас олон зүйлээр ялгаатай болохыг өмнөх бүлгүүдэд харуулсан бөгөөд тэр дундаа үйлчлүүлэгч талд өгдөг баталгааны түвшин болон уг гэрээт ажлыг гүйцэтгэхэд хэрэгжүүлдэг горим зэрэг нь гол ялгаатай тал нь болж байдаг. Өөрөөр хэлбэл үйлчлүүлэгчийн удирдлага нягтлах гэрээт ажлыг гүйцэтгүүлэхээр аудиторыг ажлуулж байгаа бол гэрээт ажлыг гүйцэтгэж байгаа мэдээллийн

үнэн зөв, бодит, иж бүрэн байдлыг хариуцаж байдаг. Тиймээс аудитор нягтлах гэрээт ажлыг гүйцэтгэхдээ нарийвчилсан тест хэрэгжүүлэлгүй ихэвчлэн шинжилгээний горим болон асуулгын горимыг хэрэгжүүлж энэ гэрээт ажлыг гүйцэтгэдэг. Бидний хийсэн онолын судалгааны үр дүнг дараах хүснэгтээр товч тодорхой харуулахыг зорилоо.

Хүснэгт 5. Нягтлах гэрээт ажлын онцлог

№	Үзүүлэлт	Нягтлах гэрээт ажил	Баталгаажуулах гэрээт ажил
1	Баталгааны түвшин	Хязгаарлагдмал	Ул үндэслэлтэй
2	Хэрэгжүүлэх горим	Шинжилгээний горим, асуулгын горим	Хяналтын тест, нарийвчилсан тест, шинжилгээний горим
3	Дотоод хяналтын системийн үнэлдэг эсэх	Үгүй	Тийм
4	Дүгнэлт илэрхийлэх хэлбэр	Сөрөг	Эерэг
5	Үйлчлүүлэгчийн удирдлагын үүрэг	Мэдээллийн үнэн зөв, иж бүрэн байдлыг	Мэдээллийг хүргүүлэх
6	Хэрэглэх стандарт	АОУС	НГАОУС

Эх сурвалж: Судалгааны үр дүн

Ашигласан материал

Advanced Audit and Assurance, Study text book, The Institute of Chartered Accounting of Nigeria, 2019

Audit-related services and other assurance services, Essential reading, BPP learning media, 2018

Guide to review engagements, Chartered professional accountants Canada, 2016

Assurance Engagements Other than Audits or Reviews of Historical Financial Information, Hong Kong Institute of Certified Public Accountants, 2014

The difference between an audit, a review, and compilation, <https://www.accountingtools.com/articles/the-difference-between-an-audit-a-review-and-a-compilation>

Assurance vs Audit: what is the differences. <https://fpmaab.com/trending-topics/assurance-vs-audit/>

Choosing an Audit or Review, Moore Markhams, 2019

Philippine Framework for Assurance Engagements, Auditing and Standards and Practices Council, 2005

Нягтлах Гэрээт Ажлын Олон Улсын Стандарт, ММНБИ, 2018

Баталгаажуулах Гэрээт Ажлын Олон Улсын Стандарт, ММНБИ, 2018

Аудитын Олон Улсын Стандарт, ММНБИ, 2018